

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

اصول الفقه (اجتماع امر و نهی)

تفاوت تعارض، تراحم و اجتماع امر و نهی ۴

جلسه ۲۴۸

استاد نجار زاده

عموم حکم:

الف: استغراقی: در جلسه قبل توضیح داده شد.

ب: بدلی:

در صورتی که عموم بیان کننده حکم به صورت بدلی باشد، یعنی به صرف طبیعت تعلق گرفته باشد و به کثرات و ممیزات افراد سرایت نکند؛ در این صورت، جایگاه بحث تراحم و بحث اجتماع امر و نهی است.

در صورتی که عام بدلی باشد، دلالت التزامی به نفی حکم دیگر ندارد؛ لذا تعارض پیش نمی آید؛ زیرا مثلاً هنگامی که مولا بگوید: صلّ و در جای دیگر بگوید: لا تغصب، این دو جمله با هم ارتباطی ندارند و اجنبی از هم هستند و دلالت التزامی هم بر نفی دیگری ندارند.

در صوتی که عام بدلی باشد، خود، دو زیر مجموعه دارد:

الف: مکلف مندوحه ندارد:

مکلف مجبور است هر دو را جمع کند و راه دیگری ندارد؛ مثلاً در مکان غضبی زندانی شده است، در این صورت جایگاه بحث تراحم است؛ زیرا جمع هر دو امکان ندارد و چون مقصر نیست تکلیف فعلی به هر دو ظلم و تکلیف ما لایطاق است، لذا هر کدام اهم بود باید انجام بگیرد و دیگری امر فعلی نخواهد داشت.

ب: مکلف مندوحه دارد:

مکلف می تواند هر کدام از امر و نهی را به صورت جداگانه امتثال کند ولی به سوء اختیار خود بین آن جمع کرده است، مثلاً در زمین غضبی و در وسعت وقت، نماز خوانده است؛ در این صورت جایگاه بحث اجتماع امر و نهی است، اگر قائل به اجتماع امر و نهی بودیم، مکلف هم مطیع و هم عاصی است و اگر قائل به امتناع بودیم، باید جانب یکی از امر و نهی مقدم شود.